

nost prostora koji mi je na raspolaganju. Ipak, smatram da i na osnovi za-
bilježenog možemo zajedno s recenzentom akademikom Franjom Šanje-
kom ustvrditi: "*Djelo prof. dr. Tomislava Raukara je novost i pridonosi "ot-
varanju" hrvatske povijesne literature tokovima suvremene
historiografije*". Nadodajem, kao sveučilišnom priručniku već mu je is-
kazano mnogo pohvala, pa i stoga što predstavlja odmak od uobičajene lite-
rature na izvornom hrvatskom jeziku čime postaje izazovom domaćim
znanstvenicima u stvaranju budućih djela, ali i ugodnim štivom studentima
u poticanju i oblikovanju njihovih početničkih istraživačkih napora.

Elvis Orbanić

VJESNIK DRŽAVNOG ARHIVA U RIJECI,
Svezak XL, Rijeka 1998., str. 355.

Najočevidnija potkrijepa golemog prinosa Državnog arhiva riječkom
kulturnom ozračju jamačno je njegova zamašna izdavačka djelatnost za ko-
jom ostaje čak pedeset svezaka *Vjesnika* i posebnih izdanja. *Vjesnik* Rije-
čkog arhiva najstariji je riječki časopis (prvi broj izišao je 1953. g.), ujedno
među najredovitijim arhivističkim časopisima u Hrvatskoj. Od 1964. do
1989. god. *Vjesnik* je bio zajedničko glasilo arhiva u Rijeci i Pazinu. Tije-
kom godina neznatno je mijenjao naslove, a danas izlazi pod naslovom *Vje-
snik Državnog arhiva u Rijeci*.

U prvoj sadržajnoj cjelini, po već ustaljenoj tradiciji, objavljuje se **ar-
hivsko gradivo**. Ovaj broj *Vjesnika* donosi šest priloga koji zauzimaju naj-
veći prostor, jer je to ekstenzivni oblik prezentacije izvora koji istraživači-
ma daje najveće mogućnosti interpretacije.

Lovorka ČORALIĆ u opširnom radu *Pažani i Rabljani u Mlecima od
14. do 18. st.* na osnovi gradiva iz mletačkih arhiva prikazuje iseljavanje,
nazočnost, život i djelovanje hrvatskih iseljenika (Pažana i Rabljana) u
Mlecima. Težište ovoga rada bilo je usmjereno na razdoblje od 14. do 18.
stoljeća, doba unutar kojeg su se oba sjevernojadranska otoka nalazila u sa-
stavu mletačkih stečevina na istočnom Jadranu. Ukazano je na intenzitet

iseljavanja, mjesto stanovanja, obitelj, rodbinske i prijateljske veze, te vjerski život iseljenika.

Autorica ističe i uključenost Pažana i Rabljana u tamošnju hrvatsku bratovštinu "Sv. Jurja i Tripuna" – temeljnu ustanovu okupljanja preko-jadranskih iseljenika iz svih hrvatskih krajeva.

Lovorka Čoralić se osvrće na doprinos nekoliko istaknutih osoba iz paške i rapske prošlosti mletačkoj kulturnoj baštini koji su utkali neprocjenjiv doprinos intelektualnom povezivanju dviju nasuprotnih obala. Između ostalih spominje: istaknutog paškog jezikoslovca Bartola Kašića, splitskog nadbiskupa i znanstvenika Marka Antuna de Dominisa, rapske slikare Stjepana Crnotu i Mateja Pounčana.

U zaključku je istaknuto da su paške i rapske migracije u Mletke činile sastavni i važnošću nezaobilazan dio hrvatskih iseljavanja na zapadno-jadransku obalu tijekom prošlih stoljeća.

Autorica u prilogu donosi Inventar imovine svećenika Matije Rabljani-na, župnika crkve S. Samuele (1657.).

Slijedi rad Dražena VLAHOVA *Matična knjiga krštenih, vjenčanih i umrlih u Humu (1618. – 1672.)*.

Nakon opširnog uvoda u kojem se osvrće na povijesni razvoj matičnih knjiga, prof. Vlahov prelazi na detaljniji prikaz spomenute knjige. Na početku donosi osnovne podatke o knjizi, a u sklopu toga navodi i nekoliko primjera glagoljskih zapisa.

Autor ukazuje na mogućnosti koje nam knjiga pruža u proučavanju prošlosti Huma – kao izvor za društvenu povijest Huma u XVII. st., kao i za proučavanje demografskog kretanja u tom stoljeću. Na temelju zabilježenih imena i prezimena (neka su navedena), mogu se donositi zaključci o etničkoj strukturi stanovništva.

Posebno je naglašeno značenje knjige za proučavanje povijesti glagoljske pismenosti u Humu.

Prof. Vlahov zaključuje da je ovo najstarija matična knjiga iz Huma, a pripada u red starijih sačuvanih matica iz Istre što nesumnjivo povećava njezinu vrijednost. Budući da je pisana glagoljicom, ona poprima karakter spomenika najveće kulturne vrijednosti.

U članku *Postanak židovske zajednice u Rijeci* dr. Irvin LUKEŽIĆ raspravlja o problemu nastanka židovske zajednice u Rijeci, od prvih spomena o njezinu postojanju sredinom XV. st. pa do početka XIX. st.

Na početku autor daje opći uvod i pregled dosadašnjih istraživanja.

Nakon toga, na temelju povijesnog gradiva pohranjenog u Državnom arhivu u Rijeci, upotpunjuje dosadašnje spoznaje o nastanku riječke židovske zajednice, primjerice prati broj židovskih obitelji od XV. – XIX. st.

Dr. Lukežić posebno ističe zahtjev Židova u kojem traže dozvolu za podizanje groblja nedaleko od gradskih zidina i osnivanje sinagoge.

Sljedeći korak u stvaranju samostalne židovske zajednice bilo je donošenje općeg pravilnika koji bi riječkim Židovima omogućio ostvarivanje njihovih temeljnih građanskih prava.

Naglasak je stavljen i na organizaciju njihovoga školstva, posebice vjerskoga obrazovanja.

Autor je kroz ovaj rad pokazao kako su upravo pokretanjem inicijative židovskih obitelji za osnivanje sinagoge, glavnog nacionalnog, vjerskog i društvenog središta zajednice te zasebnoga groblja, stvoreni osnovni preduvjeti za život te nevelike, ali zato vrlo poduzetne nacionalne, vjerske i trgovačke enklave u Rijeci.

U prilogu dr. Lukežić donosi zapisnike sa sjednica Gradskog poglavarstva u Rijeci.

Kratak osvrt na povijesno nastajanje gospodarske djelatnosti u Rijeci rad je dr. Ivana ERCEGA, a u njemu autor sažeto iznosi razvitak Rijeke koja je kao i mnoga druga naselja prošla određeni razvojni put, koji je bio determiniran prirodno-zemljopisnim ambijentom, društveno-gospodarskom organizacijom te vlasnicima (gospodarima) mjesta.

Autor naglašava da je s vremenom, uza sve nedaće koje je život mjesta i grada sa sobom nosio, Rijeka ipak jačanjem obrta te razvitkom pomorske i kontinentalne trgovine i sama jačala te dobila poslovni i trgovački mehanizam. Ojačani gradski poslovni mehanizam sve je više privlačio ne samo ljude iz neposredne okolice, već i poslovni svijet na kopnu i moru.

Dr. Erceg donosi jednogodišnji statistički pregled (izvješće) i to za dva-desetak različitih poduzeća, što ga je sastavio Giulio de Benzoni za godinu 1762. Njegovo izvješće daje odgovor na osam postavljenih pitanja, za svako poduzeće posebno i pokazuje poslovni život u gradu kao i tendencije i elemente koji nose njegov daljnji razvitak.

Slijedi rad dr. Šime PERIČIĆA *Brodolom riječkog jedrenjaka 1802. god.*

Brodolomi jedrenjaka u prošlosti bivali su česti. Budući da oni nisu bili dovoljno istraživani, autor donosi jedan slučaj brodoloma riječkog jedrenjaka potkraj 1802. god. kod otoka Šolte.

Autor ukazuje na neke elemente tadašnjeg hrvatskog jedrenjaštva (smjer plovidbe, teret, poslodavca, štetu, osiguranje). Najveći dio posade bio je sastavljen od mornara iz Rijeke i iz njezine okolice, ali i iz Dubrovnika i Italije. Riječki jedrenjaci tada su prevozili teret za tršćanske trgovačke tvrtke iz Odese. Ovaj brod bio je osiguran kod tvrtke "B. Caponi i drugovi" iz Malog Lošinja. Autor se osvrće i na istragu o brodolomu.

Radu je priložen inventar pisan talijanskim jezikom koji zorno pokazuje opremu toga brigantina.

Dr. Antun GIRON u članku *Dva zapisnika sjednica odbora Delavske škole u Kastvu iz 1885. god.* objavljuje zapisnike dviju prvih sjednica Odbora Delavske škole u Kastvu iz siječnja i svibnja 1885. god. na kojima su izvršene pripreme za početak rada prvog hrvatskog učilišta u Istri.

Zahtjev Poglavarstva za otvaranjem obrtno škole u Kastvu upućen je početkom 1880. god., a konkretne radnje poduzete su tek 1883. god. kada su ojačale političke pozicije narodnjaka u Zemaljskom saboru i Carevinskom vijeću. Međutim, tek je 13. listopada 1884. god. stiglo odobrenje Ministarstva za otvaranje Delavske škole u Kastvu. Škola je započela s radom 18. listopada 1855. godine. Zapisnici se nalaze u Državnom arhivu u Rijeci, a pohranjeni su u fondu Općinsko poglavarstvo Kastav.

Drugi jednako ustaljen i neprekinut sadržajni element *Vjesnika* jesu **raspravni radovi**, tj. razni oblici izvornih znanstvenih članaka, stručnih članaka, priopćenja i preglednih radova utemeljenih na izvornom povijesnom materijalu pohranjenom u riječkom (i pazinskom) arhivu ili takvi koji se tematski odnose na područje jurisdikcije tih arhiva.

Mr. Julija LOZZI BARKOVIĆ napisala je rad *Paolo Grassi i regulacijski plan Rijeke iz 1904. godine.*

Grassi je jedan od mnogobrojnih inozemnih inženjera koji se početkom XX. st. udomaćuju u Rijeci pridonoseći njezinu graditeljskom usponu. Autorica ističe da su ključni ciljevi Grassijeva regulacijskog plana začeci modernoga znanstvenog urbanizma koji je Rijeci dao u naslijeđe graditeljsko-urbanistička rješenja trajnih vrijednosti.

Prvi zadatak regulacijskog plana bio je povezivanje starih i novih stambenih četvrti u organsku cjelinu putem svrsishodne ulične mreže.

Paolo Grassi je u značajkama riječkog područja pronašao prednosti, osobito za formiranje stambenih četvrti (zrak, sunce i zelenilo) i osebnost (moguća turistička atrakcija) jer će Rijeka dobiti panoramske ulice s re-

prezentativnim vilama i obiteljskim kućama te s veličanstvenim pogledom na more.

Mr. Lozzi Barković je utvrdila da je Paolo Grassi svojim radom potvrdio darovitost i marljivost te sposobnost prilagodbe timskom radu u riječkome Tehničkom uredu, a upravo je timski rad omogućio gradu Rijeci da u komunalnim rješenjima te u regulacijskim pitanjima postane model drugim ugarskim gradovima.

U radu *Pučki prijatelj i istarske hrvatske idejne podjele* autor Stipan TROGRLIĆ analizira sedam godišta lista (1907. – 1914.) te nastoji odrediti mjesto *Pučkog prijatelja* u istarskim idejnim podjelama. Također analizira i stav lista prema liberalizmu, ali i prema umjerenijoj grupi oko *Naše sloge* koja bi se mogla nazvati liberalnim katolicima.

Koncepciju lista i njegovu orijentaciju odredio je biskup Mahnić.

U skladu s programskom orijentacijom, *Pučki prijatelj* je najveću pozornost posvećivao svakodnevnim egzistencijalnim preokupacijama seljaka, odnosno unapređenju poljoprivredne proizvodnje, a od 1907. god., ne zanemarujući svoj osnovni gospodarsko-socijalni smjer, *Pučki prijatelj* sve više prostora posvećuje političkim i idejnim pitanjima.

Na izborima za Carevinsko vijeće 1907. i 1911. god. kao i na izborima za Istarski sabor 1908. i 1914. god. *Pučki prijatelj* je podupirao kandidate koje je istaknula Hrvatsko-slovenska stranka.

Trogrić ustvrđuje da je u kratkom vremenu list prevalio put od pravaške ideologije Frankova smjera do ideologije jugoslavenstva, koja je trebala biti u funkciji obrane hrvatstva protiv talijanske negatorske politike prema svemu hrvatskome u Istri.

U vremenskom razdoblju od 1907. do 1914. god. *Pučki prijatelj* je svojim krutim, netaktičnim nastupima doprinosaio produbljivanju jaza između istarskog katolicizma i liberalizma. Ovaj rad je pokušaj iščitavanja nekih činjenica jasno istaknutih na stranicama *Pučkog prijatelja*, a odnose se na istarske idejne frontove toga vremena.

Erna PERAK napisala je rad *Izvori o ličkom ustanku u Hrvatskom državnom arhivu*.

Članak ukazuje na neobjavljeno i neistraženo arhivsko gradivo u Hrvatskom državnom arhivu koje prilično objašnjava događaj, a osobito političke, ekonomske i socijalne uvjete u kojima se odvijao.

Autorica na početku navodi objavljene radove o ličkom ustanku. Nakon toga ustvrđuje da se u fondu "Savska banovina", Odjeljak upravnog odje-

ljenja za državnu zaštitu, u seriji povjerljivih spisa pod br. 22771/32 nalazi predmet o oružanoj pobuni u Brušanima 6. i 7. rujna 1932., nazvanoj ličkim ustankom, i poduzetim mjerama protiv pobune.

Erna Perak ističe da gradivo o velebitskom ustanku svjedoči osobito o posljedicama ustanka i terororu koji je trpio hrvatski puk Like poslije događaja u Brušanima.

Gradivo sadrži i zapisnike sa saslušanja osumnjičenih.

Autorica navodi i neke predmete koji se nalaze u fondu Državno nadodvjetništvo.

Erna Perak zaključuje da iz ovoga rada proizlazi da je lički ustanak kao organizirana akcija bio prakticiranje politike i političkih ciljeva koji su se oblikovali uglavnom u emigrantskim krugovima hrvatskih pravaša, ali i izraz nezadovoljstva pučanstva. Jedan marginalan incident pretvorio se u politički događaj, čije su odjeke različite strane prepoznavale različito, jedna ga je iskoristila kao povod za teror i represiju, a druga u svrhu promicanja svoje ideologije i političkih ciljeva.

Zametska škola od Rimskog sporazuma do početka Drugog svjetskog rata (1924.–1941.) rad je mr. sc. Manon GIRON.

U njemu je obrađena povijest pučke škole u Zametu od potpisivanja Rimskog ugovora, tj. od ulaska područja Zemet u Kraljevinu SHS, do ulaska talijanskih trupa u Zemet 1941. god. U radu se prvi put donose sustavno skupljeni podaci temeljem izvorne dokumentacije.

Sporazumom potpisanim u Rijeci između Kraljevine Italije i Kraljevine SHS krajem 1925. god., područje Zameta pripalo je Kraljevini SHS pa je priključeno upravnoj općini i kotaru Kastav.

Od 1924. god. do početka Drugog svjetskog rata škola u Zametu je radila pod vrlo složenim okolnostima koje su bile uvjetovane neprirodnom i umjetno povučenom granicom između dviju država.

Mr. Manon Giron dalje iznosi kronologiju djelatnosti škole od 1924. do 1941. god., navodeći imena upravitelja i učitelja škole na Zametu. Ona posebno naglašava veliku fluktuaciju djelatnika škole, aktivnosti školskog odbora te se osvrće na političke i gospodarske prilike u kojima je škola djelovala.

Slijedi rad Ivana KOVAČIĆA *Problem broja žrtava fašističkog logora Kampur na otoku Rabu 1942.–1943. godine.*

U uvodnom dijelu rasprave autor daje kraći prikaz vojno-političke situacije na anektiranim područjima Slovenije, Kvarnerskog primorja i Gor-

skog kotara koja su u svibnju 1941. god. pripojena Kraljevini Italiji. Navodi represivne mjere kojima okupatorska vlast nastoji ugušiti oslobodilački pokret, te osnovne podatke o pokretanju i razvoju oružane borbe autohtonog hrvatskog i slovenskog stanovništva protiv okupatora.

Nakon toga Kovačić posebno naglašava kako okupacijske vojne vlasti provode masovno interniranje civilnog stanovništva u koncentracijski logor Kampur na Rabu, koji su osnovale u srpnju 1942. god. a koji je bio u pravom smislu riječi "logor smrti". Od srpnja 1942. god. do 8. rujna 1943. god. kada je fašistička Italija kapitulirala, u logoru je boravilo oko 15000 zatočenih žena, djece i muškaraca hrvatske i slovenske nacionalnosti. Prehrambeni, higijenski, zdravstveni i smještajni uvjeti u logoru bili su vrlo teški, internici su bili izloženi velikim stradanjima, psihičkom i fizičkom zlostavljanju. Neki slovenski autori bavili su se istraživanjem stope mortaliteta među zatočenicima. Autor se koristio njihovim rezultatima, ali se i sam bavio ovim problemom i ustvrdio broj od 1433 umrla, koji zacijelo nije konačan.

Ovi rezultati dovoljno govore o genocidnosti politike koju su provodile talijanske fašističke vlasti prema Hrvatima i Slovencima od 1941. do 1943. godine.

Autor u prilogu donosi popis žrtava ovog logora s područja Kvarnerskog primorja i Gorskog kotara.

U tekstu *Novine u otvaranju ruskih arhiva istraživačima* Marina ŠTAMBUK-ŠKALIĆ opisuje promjene u ruskom arhivskom zakonodavstvu i njihov odraz u arhivskoj praksi te zemlje posljednjih godina.

O kakvim je promjenama riječ najbolje govori arhivski pregled *Arhivi Rusije*, objavljen u Moskvi na ruskom jeziku. Pregled pruža osnovne podatke o postojećim arhivima i registraturama, uključujući i povijesne bilješke o ruskim državnim i drugim institucijama čije je arhivsko gradivo u njima pohranjeno.

Autorica ističe i osnovni ruski zakon "Osnove zakonodavstva Ruske Federacije o Arhivskom fondu Ruske Federacije i arhivima", koji je donesen 1993. god., a određuje novi ustroj i osnovna načela državne arhivske službe.

Marina Štambuk-Škalić na kraju ustvrđuje da je u ovim značajkama ruske arhivistike moguće tražiti vezu sa sličnim problemima s kojima se susreću arhivisti u Hrvatskoj, a jedan od njih je nužnost objavljivanja hrvatskog pregleda arhivskih ustanova, fondova i zbirki.

Treća sadržajna cjelina *Vjesnika* su **inventari i registri**.

Inventar arhivskog fonda Komunalne male realne gimnazije u Voloskom-Opatiji 1909.–1920. god. rad je Nikole CRNKOVIĆA.

Komunalna mala realna gimnazija u Voloskom-Opatiji prvi je proboj hrvatskog školstva u ovom dijelu Istre na srednjoškolskoj razini. Ona je u prvom redu očevidnik hrvatske nacionalne svijesti na ovom tlu.

Autor najprije daje povijesni pregled.

Kada su 1895. god. hrvatski narodnjaci pravaškog usmjerenja na izborima zadobili i preuzeli političko vodstvo u općini Volosko, držali su jednom od svojih najvažnijih zadaća promicanje školstva na narodnom jeziku. Komunalna mala realna gimnazija otvorena je 20. rujna 1909. god. i općina ju je izdržavala o svome trošku. Ukupan broj učenika u sva četiri razreda kretao se od 110 do 120, odnosno u prosjeku 25 – 30 učenika u razredu. Organi državnoga nadzora nad školama svake su godine pregledavali rad ove Gimnazije i davali pozitivne ocjene njezinoj programskoj, obrazovnoj i odgojnoj valjanosti. Rad Gimnazije zabranila je protuhrvatska politika, svojstvena jednako predfašističkom kao i fašističkom imperijalizmu Kraljevine Italije.

Autor se zatim osvrće na arhivsko gradivo. U ovome arhivskom fondu čuva se registraturno gradivo Komunalne male realne gimnazije u Voloskom-Opatiji, a njemu je pripojen i dio gradiva što je nastao u Općinskom poglavarstvu Volosko-Opatija, koji se odnosi na tu školu. Donosi također popis knjiga i spisa gradiva Komunalne gimnazije.

Slijedi rad Albina SENČIĆA *Rukopisna ostavština Marija Glogovića*.

Povjesničar po struci Glogović se zanimao za kulturna, jezična, športska i uopće za društvena zbivanja u rodnoj Opatiji, Liburniji te čitavoj domovini. Glogovićeva rukopisna ostavština nastala je njegovim životom i djelatnošću, pisanjem i prikupljanjem, a u njoj se nalaze i njegovi osobni dokumenti, rokovnici, objavljeni radovi.

Na početku autor govori općenito o životu i radu Marija Glogovića. Nakon toga naglasak stavlja na njegovu rukopisnu ostavštinu te govori o stanju arhivskog gradiva, sređivanju i količini, očuvanosti i cjelovitosti gradiva, jeziku i pismu i smještaju rukopisne ostavštine.

Autor u prilogu donosi inventar – popis arhivskog gradiva ove zbirke.

Posljednja cjelina u *Vjesniku* su **prikazi, razne vijesti**, nekrolozi i drugi prigodni sadržaji. Zauzimaju najmanji prostor i sadrže prosudbe o knjigama i člancima relevantnima za prošlost ovoga kraja, grada i ovoga dijela Hrvat-

ske, vijesti o djelovanju udruge arhivističkih radnika, razne obavijesti, te napise o umrlim arhivskim djelatnicima.

U sadržajnoj cjelini **prikazi** nalazi se samo jedan prilog, opširni prikaz knjige Luje Margetića *Veprinački sudski zapisnici XVI. i XVII. stoljeća (Vo-lčićev prijepis)* izašle kao 12. svezak *Liburnijskih tema*.

Dr. Petar STRČIĆ najprije govori o Luji Margetiću i njegovu iznimnom doprinosu našoj povijesnoj znanosti, prvenstveno na području pravne povijesti, a zatim daje osvrt na spomenutu knjigu. Na kraju zaključuje kako smo ovom knjigom L. Margetića dobili dobro i sadržajno koncipirano djelo, čiji će sadržaj zanimati stručnjake iz različitih oblasti, ali i same Veprinčane.

U ovom broju *Vjesnika* u rubrici **vijesti** nalaze se dva priloga.

Boris ZAKOŠEK govori o *pedeset godina Međunarodnog arhivskog vijeća (MAV)* koje je osnovano u lipnju 1948. god. pod pokroviteljstvom Unesca, na poticaj grupe profesionalnih arhivista, sa svrhom osposobljavanja arhivskih ustanova diljem svijeta za pružanje kvalitetne skrbi o arhivskoj baštini čovječanstva.

Autor upozorava na tri posebna projekta koja bi za hrvatsku i širu kulturnu javnost mogla biti osobito zanimljiva, a koje je zadnjih godina realizirao MAV ili su realizirana u suradnji s njime, pa autor поблиže predstavlja te projekte.

Zorica MANOJLOVIĆ izvještava o *arhivskom savjetovanju "Uredsko poslovanje i suvremena uprava"* održanom u Opatiji od 14. do 17. listopada 1998. godine.

Glavna pitanja problematizirana na savjetovanju bila su oblikovanje i primjena suvremenih registraturnih sustava u upravnim tijelima i poduzećima, njihov odnos prema zahtjevima informacijske tehnologije te komplementarnost funkcija uredske i arhivske struke u obradi dokumenta od početka do kraja njegova životna ciklusa.

Autorica se ukratko osvrnula na svih osamnaest izlaganja na spomenute teme u okviru savjetovanja te je na kraju navela i zaključke koji su bili usvojeni na tom savjetovanju.

Cjelokupna nakladnička djelatnost Državnog arhiva u Rijeci, pa tako i ovaj svezak časopisa *Vjesnik*, sam je po sebi dostatan očevidnik stručne valjanosti ustanove, njezine spremnosti i osposobljenosti da povjereno joj povijesno blago sama objavljuje i prezentira, da ga daje na uvid istraživačima i drugim korisnicima raznih profila, da izravno i posredno obogaćuje povije-

sne spoznaje, širi kulturu, civiliziranost hrvatskog naroda, budi njegovu samospoznaju, svijest o vlastitoj valjanosti u prošlosti i sadašnjosti.

Snježana Brbić

VISOKO ŠKOLSTVO NA PODRUČJU RIJEČKO-SENJSKE METROPOLIJE: Spomenica, uredio Mile Bogović, Kršćanska Sadašnjost – Teologija u Rijeci, Zagreb–Rijeka 1999., str. XVI+559.

Teologija u Rijeci obilježila je 1997. god. 50. obljetnicu djelovanja Bogoslovnog sjemeništa i Visoke bogoslovne škole u Rijeci (1947.–1997.) kako se ona nazivala do uključivanja u sustav državnog školstva nakon demokratskih promjena. Riječko-senjska metropolija nastala je 1969. godine, a osnivanjem gospićko-senjske biskupije 2000. godine preimenovana je u riječku metropoliju. U njezin sastav ubrajaju se riječka nadbiskupija te porečko-pulska, krčka i gospićko-senjska biskupija. Povodom spomenute obljetnice održan je u Rijeci 25. i 26. travnja 1997. godine međunarodni znanstveni skup. Prošireni i dopunjeni radovi prvoga dana znanstvenog skupa objelodanjeni su u ovoj knjizi.

Djelo obuhvaća: Predgovor glavnog i odgovornog urednika prof. dr. Mile Bogovića, Popratnu riječ nadbiskupa metropolita dr. Antona Tamaruta, Popratnu riječ rektora teologije prof. dr. Josipa Grpca te sadržaj knjige (I – XVI). Slijede tekstovi devet povijesnih cjelina (1–509), sadržaji na njemačkom i talijanskom jeziku (511–533), kazalo osoba (535–552) te kazalo zemljopisnih naziva i nekih pripadnih crkveno-odgojnih, kulturnih i drugih ustanova (553–559).

U prvoj i najopširnijoj cjelini *Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama Senjskoj i Modruškoj ili Krbavskoj* (1–206) Mile BOGOVIĆ obrađuje povijest senjske i modruške ili krbavske biskupije u novom vijeku, filozofsko-teološku izobrazbu i popis klerika prije otvaranja Sjemeništa u Senju 1806. godine, filozofsko i teološko učilište u Senjskom sjemeništu u razdoblju 1806. – 1919. s popisom studenata od 1806. do 1940. godine, Sjemenište i Teološko učilište od 1933. do 1940., djelovanje Zbora duhovne mladeži i Marijine kongregacije u Sjemeništu te popis studenata na naukovanju izvan biskupije od 1856. do 1944. godine. Nakon popisa izvora i